

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

V. Letnik

V Ljubljani 15. septembra 1904.

Št. 9.

Krivičen zistem.

Dež. zakon z dne 29. aprila 1873, (d. z. št. 22), jasno govori o nastavljanju učiteljev na ljudskih šolah. V interesu učiteljstva kakor tudi občin je, da ta zakon natančno izpolnjuje o. kr. deželni šolski svet oziroma njemu podrejeni šol. sveti. A kaj vidimo? Tisti šolski uradi, ki tako vestno stoje na straži podprti z vsemi mogočimi paragrafi napram učiteljstvu in krajnim šol. svetom in ki znajo različne paragrafe tako iznajdljivo tolmačiti, da vidijo v njih v sili nekaj čisto drugega kakor človek z normalnimi možgani, ta zakon kar kratkomalo prezirajo, ako se le kakemu članu teh čestitljivih korporacij, — kjer vlada gola pravičnost in nepristranost! — zdi koristno pri nastavljanju služb postopati na svojo roko.

Že nekaj let sem opazujemo, kako se vse prijetnejše službe oddajajo kar brez razpisa. In tista mesta nastopa mladi in nadebudni naraščaj, ki je tako srečen, da se odlikuje po rojstvu ali stanu svojih roditeljev, — a sicer nima nobenih zaslug! — In kadar je ta naraščaj zrel, ima zagotovljeno službico na ugodnem mestu, po katerem je leta in leta hrepenelo mnogo starejših članov našega stanu, ki so leta in leta trpeli v oddaljenih krajih, v neugodnih razmerah in prenapolnjenih šolah.

Letos se tako oddajanje služb „pod roko“ kar en gros vrši.

V uradnem listu so razpisi učiteljskih služb vedno redkejši in v nekaterih okrajih se je kar po cel ducat služb oddalo „pod roko“. Da igrajo pri takem oddajanju služb glavno uogo razni šol. nadzorniki, je resnica, čeprav tako oddajanje ni vselej v korist šole, a največkrat tudi v nesoglasju s

šolsko občino, ker se na ta način disharmonija, ki je v mnogih krajih med šolo in občino, še bolj poveča.

To igračkanje z učiteljstvom izvira v tistem razumljivem egoizmu nadzornikov, ki se čutijo najsrečneje v krdelu poslušnih in ubogljivih učiteljev, in ki vidijo v samostojnem učiteljstvu le četo svojeglavnih ljudi, ki ne akceptira vseh novotarij, s katerimi se hočejo večinoma nadzorniki odlikovati. In koliko ljudi v naši sredi je, ki ne preneso stvarne opozicije in ki smatrajo tudi stvarno nasprotovanje za golo upornost.

Starejša generacija je kolikor toliko že obdarovana z močno hrbtenico in pri teh si nadzorniki iz skušnje ne upajo dosti napraviti. Zato so začeli prakticirati na ta način, da si ustvarijo mlajšo generacijo odvisno, hvaležno in ubogljivo. Ne moremo trditi, da bi naše pripravnice ustvarjale trdne značaje, kar je deloma naravno, ker iz nje še ne pridejo dorašli ljudje. Značaj se naredi šele kasneje. V interesu marsikaterih nadzornikov je gotovo, da si naraščajoča generacija ohrani kolikor moč prožno hrbtenico, ki se upogiba vsak hip na zapoved.

In najboljše zdravilo, ki ohrani hrbtenico za dolga leta mlado in prožno, je protekcija. Nekateri gospodje nadzorniki to zdravilo poznajo in je uspešno uporabljajo. In čez par let, ako je bodo tako na debelo uporabljali, si lahko čestitajo k uspehom.

Na drugi strani pa narašča nezadovoljstvo. Že gmotni položaj učiteljstva dela večino nezadovoljno; ako pa starejše učiteljstvo vidi, da se boljše službe blizu mest, v trgih, blizu železnice itd. kar brez razpisa oddajajo, je še bolj nezadovoljno in tisto nezasluženo zaupanje v pravičnost in poštenost šol, oblastev, katero so toliko let skrbno gojili in propagirali, kar nenadoma zgine. Tudi to je naravno. Le mislimo si! Večina ni bila tako srečna, da bi bili otroci c. kr. uradnikov ali premožnih ljudi, ki imajo zveze, pa so morali prejeti službice, ki so se jim ponujale v najodljudnejših krajih v skrajno neugodnih razmerah in še veseli so bili, da so prišli konečno do kruha, naj je bil še tako skromen in trd. Službovali so vestno in se tolažili, da pridejo kasneje na boljše službe v mesta in blizu mest. Mnoge so silile razmere, ki so nastale na šoli ali kraju samem, drugam. Čakali so, kdaj se ta in oni umakne, bodisi, da gre v pokoj ali na drugo službo. In zgodilo se je, kar je kdo dolgo želel. Izvedel je, da ta in ta gre. Sedaj bom pa prosil. Čaka in čaka razpisa, — a napósled izve, da je mesto zasedeno. Ako je pa razpisana, se gre informirat, pa izve, da je mesto temu ali tej obljubljeno. O to razočaranje, kako boli!

Le poglejmo Ljubljano samo! Ondi vidimo učitelje, ki že dolga dolga leta s'uzijo v podrejenih službah, nad njimi se pa nosijo parvenü-ji, ki nimajo drugih zaslug, kakor da so zaali obračati plašč po vetru. Je resnica, kakor je tudi resnica, da je učiteljstvo tako pretirano, nezadovoljno in da se vsled tajnosti kvalifikacije, zaman vprašuje: zakaj to in tako?

V naši deželi je pri oddajanju služb protekcija v najbujnejšem cvetju, a začela se je širiti tudi korupcija. Kjer je protekcija, je tudi korupcija. O teh izrodkih bomo še večkrat govorili.

Stvar ima pa še drugo lice. Šolski birokratje si s takim postopanjem ne vzgoje le krdelo v nje zaverovanih in poslušnih učiteljev, temveč vzemó tudi občinam vsak vpliv na imenovanje učiteljev. Dasi je vpliv občin na nastavljanje učiteljev zelo majhen, vendar se zdi nekaterim tudi to preveč in nepotrebno. Zakon govori, da le pri stalnem nastavljanju se vpraša tudi krajni šolski svet za mnenje, na katero se pa ni treba c. kr. šol. svetom ozirati — in se v resnici tudi ne! — a pri začasnem imenovanju krajni šol. svet nima nobene besede. In tako šol. oblasti nastavijo, kogar hočejo, ko pa je enkrat začasno tam, je tudi stalno, ako sam noče drugam.

Pri sedanjih političnih razmerah je to zelo kočljivo. Krajni šol. svet nima nobenih pravic; šolski birokratje so krajni šol. svet popolnoma oskubli ter degradirali za profosa, ki ima odmerjati svojim sovaščanom globe, iztirjavati denar za šolo in pobirati drva, kjer se še „in natura“ dajejo. Torej tisti, za katerega je šola, kateri šolo vzdržuje in plačuje tudi dež. naklado t. j. občina, nima pa pri nastavljanju učiteljev nobene besede zato, ker so birokratje še tisto, kar občini gre, naredili s svojim postopanjem iluzorično.

Te razmere niso zdrave, ker so nenaravne!

Proti takim razmeram protestuje vse neodvisno učiteljstvo in zahteva, da se tudi pri oddajanju služb postopa po paragrafih, katere šol. oblasti učiteljem tako rade pod nos molé.

Kako bodo krajni šolski sveti tako preziranje sprejeli, nam ni znano, a treba je reagirati in birokratski vsemogočnosti prističi peruti.

Ljudska šola na Kranjskem.

(Piše Viktor Steska.)

(Dalje.)

10. Pregled šolstva na Kranjskem l. 1805.

V prejšnjem poglavju smo podali nekoliko zgodovine ljudskih šol na Kranjskem od l. 1805. do 1810.; zdaj pa čujmo sodbo o šolstvu, ki jo je poslal ljubljanski konzistorij 21. marca 1806 Deželni vladi konzistorij poroča:

1. Glavna in uzorna šola je urejena popolnoma po novem načrtu in ima vrlega ravnatelja. Risarska šola potrebuje primernih predlog. Učitelji bi zaslužili boljše plače. Učencev je preveč, ker jih je včasih nad 80 v enem razredu. Število vseh učencev je 453.

2. Št. Peter v Ljubljani. Trivialka je dobra; učitelj izkušen a slabo plačan. Soba ne more nad 50 otrok obseči. Deklice poučuje v šivanju in pletenju učiteljeva soproga, ki dobiva za svoj trud 30 gl. nagrade. Učencev je 40, učenk 5.

3. Trnovo v Ljubljani. L. 1804. oživljena šola še ni dobra, učitelj ni spreten in kateheta sploh ni. Učencev je 35.

4. Uršulinska šola v Ljubljani. Učenk je 233, v 1. razredu včasih nad 80 otrok. Dobro bi bilo uršulinkam nakazati kako nagrado za

trudapolno delo. Izkušnja v prvem polletju ni bila mogoča radi francoskega vpada.

5. Ig. Učitelj bi bil dober, otrok je 78 godnih za šolo, pa dohodkov ni. Cerkvenec se vzdržuje s tem, da je tudi mizar. Radi tega še ni šole.

6. Poljane pri Loki. Šola je dobra, čeprav ni številna. Učencev je le 14.

7. Žiri. Posebne šole še ne kaže ustanoviti, ker ni dohodkov, ker je cerkvenec nezmožen in ker je le malo otrok. Naj se za sedaj pusti prosta roka župniku in cerkvencu.

NB. Na Trati je bila trivialka, sedaj je ni več.

8. Loka. Šola ima učitelja in pomočnika in veliko število dečkov, torej je skoro glavna šola. Učencev je 70. Poslopje pa je potrebno popravila.

9. Uršulinska šola v Loki. Šola je dobra. Učenk je 126, torej 36 nad normalom, ker prihajajo tudi od drugod.

10. Kranj. Šola naj se razširi v glavno šolo. Dekan Sluga se trudi za zboljšanje šole in je dal Andreja Petermana v Ljubljano, da študira pedagogiko. Dobro bi bilo dekliško šolo ustanoviti in novo poslopje sezidati. Učencev je 70, učenk 14, skupaj 84

11. Komenda. Tu naj se ustanovi redna šola, ker med Kranjem in Kamnikom nobene ni. Cerkvenec ima dovolj dohodkov; Glavarjev beneficij bi lahko kaj pomagal; šola ima tri sobe in otrok je dovolj.

12. Preddvor. Polovičarska trivialka je slaba, ker učitelj, čeprav sposoben, ne dobiva dovolj dohodkov in šolo zanemarja, ker je hkrati tudi mizar in grajski oskrbnik. Šolskega poslopja ni. Učencev je 12, učenk 8.

13. Tržič. Šola je dobra, samo dobrega kateheta manjka. Učencev je 31 in učenk 11.

14. Kropa. Trivialka je od novembra 1805. brez učitelja.

NB. Podbrezje. Tu je bila šola, a okrajni nadzornik je ne omenja.

15. Radolica. Šola bi bila dobra, ker je katehet in učitelj Filip Grošelj prav delaven, a učitelj Janez Erch je že prestar in potrebuje pomočnika.

16. Begunje. Šola je v pritličju župnišča. Učitelj Primož Reš je dober in dosti dobro plačan, ker ima čistih 200 gld.

17. Bled. Šola bi bila potrebna. Na Mlinem je bila prej glavna šola. Tam je Anton Potočnik prav sposoben za učitelja; cerkvenec na Bledu je bil učitelj. Mesto dveh šol bi se lahko priredila ena prav dobra. Na Mlinem je bilo l. 1788. in 1789. po 120—164 učencev. Tudi dva duhovnika (Josip Justin in Anton Mulej) na Otoku, ki sta bila od briksenskega škofa nastavljena za učitelja na Mlinem, bi lahko pomagala.

NB. Bohinj nima šole. V Srednji vasi je bila, pa je prenehala radi pomanjkanja dohodkov za učitelja.

18. Kranjska gora. Šola je potrebna, a slaba, ker je učitelj gostilničar in ker je poslopje prenizko. Učencev je 31, učenske 4.

NB. Na Jesenicah je bila šola, sedaj je ni, a pričakujemo, da se otvori v drugem polletju.

19. Mengeš. Želeti bi bilo, da se šola zopet otvori. Prej je bila v župnišču, sedaj ne bo več tam. Učitelj je sposoben, kateheta bi bila lahko dva, dohodki so zadostni.

20. Kamnik. Glavno šolo oskrbujejo frančiškani; kateheta ni. Poslopje je pogorelo. Učencev je 75.

Dekliška šola bi se morala urediti. Neizprašana zasebna učiteljica naj bi postala pomočnica. Učiteljici naj bi mesto plačevalo, kakor je obljubilo, ne 54 gld. 18 kr., ampak 100 gld. Učenk je 24.

V Dobu in Moravčah ni redne šole; uči pa cerkvenec v Dobu 8 učencev in orgljavec v Moravčah 5 otrok v lastnem stanovanju. Oskrbeti se mora torej redna šola v Dobu, v Moravčah in na Zlatem polju.

21. Vače. Dekan ni prijatelj nemške šole, ki je tu že prej bila, ker ne zna nemški. Cerkevenc toči vino v svoji hiši, v cerkveni hiši pa stanuje kirurg. Vendar bi se dala cerkvena hiša prirediti za šolo in beneficij pritegniti za dohodke. Ljudje šolo želé.

22. Šmarije. Šola je precej dobra, le deklice so menda izključene, ker jih poročilo ne omenja. Šola naj bo tudi poleti. Učencev je 12.

23. Šmartno pri Litiji. Šola je slaba radi učitelja, ki je pa odstopil. Učencev je bilo 14 in tri učenke.

24. Višnja gora. Šola je bila doslej slaba, ker učitelj in pomočnik nista znala nemški. Učencev je bilo 21 in 4 učenke.

25. Št. Vid pri Zatičini. Šola bi bila dobra, ko bi se dobilo prostorno poslopje in privzel pomočnik. Dohodki so zadostni število otrok precejšnje in učitelj sposoben. Za šolo plačujejo najemnine 24 gld. Učencev je 19, učenke so 3.

26. Radeče pri Zidanem mostu. Šolskega poslopja ni, ker se je prejšnje podrlo; dohodki so nezadostni. Učencev je 17, učenk 11.

27. Št. Rupert. Učitelj je dober, poslopje slabo, dohodki nezadostni. Učencev je 13, učenka le 1.

NB. V Mokronogu je šola, čeprav učitelj ni formalno nastavljen.

28. Trebnje. Orglavec je star (Matej Močilar), zato že nekaj let ni šole. Naj se mu dá za pomočnika njegov sin Ignacij in preskrbé naj se mu dohodki. Za šolo je lepa soba v župnišču.

29. Kostanjevica. Šola je zelo slaba, ker je učitelj Boštjan Skubic malovreden in ker je poslopje slabo. Učencev je le 6.

30. Krško. Šola je srednja, ker je bil † učitelj P. Bernardin Schlupper slaboten in ker je pomočnik Anton Vršec (Wersitz) manj uporabljev. Dohodki so nezadostni, poslopje je slabo. Učencev je 27 in učenk 11.

31. Glavna šola v Novem mestu. Frančiškani poučujejo, pa so neizprašani. Dekliška šola se pograša.

32. Metlika. Ni primerneга poslopja, ni pomočnika. Učencev je 21 in učenk 13.

33. Semič. Šolo so opustili radi slabega učitelja. Poslopje zadostuje in dohodki so primerni.

34. Crnomelj. Šolo je učitelj zanemaril. Če pa sedaj pride boljši učitelj, če se poslopje popravi in če se dohodki (75 gld. 55 kr.) zboljšajo, bo šola dobra.

35. Kočevje. Učitelj in katehet sta dobra. Šola bi se še bolj razvijala, če bi se knjige darovale, pomočniku zboljšali dohodki od 70 gld. na 100 gld., če se šolska soba poveča ali nova prizida. V vsej vojvodini ni druge šole. Učencev je 87 in 5 učenk

36. Ribnica. Šola je prav dobra. Učitelja Venceslava Richter in Janeza Klabor bi bilo treba pohvaliti. Učencev je 77, učenke 3.

37. Loški potok. Učitelj je slab. Šolarjev je 35.

38. Sodražica. Šola se je pred leti opustila, pa je prav potrebna.

39. Krka. Učencev je 11, učenke 3.

40. Žužemberk. Učitelj je dober. Učencev je le 6, učenk 7.

41. Dobrepolje. Učitelj je slab; poslopje se bo porušilo. Učencev je le 5.

42. Lašče. Poslopje je dobro. Ko bi le učitelj bil spretnejši! Učencev je 19, učenki 2.

43. Glavna šola v Idriji. Šolarjev je 373, ki prihajajo od vseh strani. Nižji razredi so prenapolnjeni. Oba oddelka 1. razreda imata po 120 otrok. Učitelji so dobri; učiteljica za ročna dela ima slab vid.

44. Vrhnika. Šola je za več let prenehala radi pomanjkanja dohodkov in šolskega poslopja.

45. Lož. Le 5 šolarjev neredno obiskuje šolo, ker učitelj v svoji razpadli koči ne more učiti.

46. Bloke. Le 3 dečki in 4 deklice obiskujejo šolo. Dohodki so dobri, poslopje pa zanemarjeno. Naj se oskrbi boljša soba, morda v kapelaniji

47. Cirknica. Nekaj let sem opuščena šola bi bila kaj potrebna.

48. Planina. Šola je že nekaj let zanemarjena.

Iz tega izkaza je razvidno, da je vsled vojske s Francozi od 49 šol ponehalo 23. Za ugoden razvoj šolstva je potreben mir.

11. Šole na Kranjskem od l. 1813—1818.

Normalka v Ljubljani. Za francoske vlade je bil profesor Valentin Vodnik hkrati začasen ravnatelj normalke. Ob avstrijski reokupaciji je bila služba razpisana s plačo 600 gld.; dalje sta bili razpisani službi kateheta in enega učitelja à 400 gld. plače (27. dec. 1813). Za službo ravnatelja se razen Jos. Goloba ni nihče oglasil; ta pa ni mogel službe dobiti, ker ni bil duhovnik, kar se je odločno zahtevalo. Tudi za katehetsko mesto ni nihče prosil. Za učiteljsko službo sta se oglasila Fr. Debelak in Ramuš. Prvi je bil predlagan; za kateheta so pa nastavili z časno Andreja Mešutarja.

Gubernij potrjuje (8. febr. 1814) konzistorijev predlog:

1. naj Vodnik ostane začasno ravnatelj, če ga dvorna komisija potrdi;
2. Andrej Mešutar naj ostane katehet, če prevzame tudi pedagogiko;
3. Ramuš naj bo učitelj 4. razreda, če se izkaže s spričevalom svoje službe v Karlovcu;

4. Debelak naj ostane gimnazijski učitelj;

5 naj se odobri, da prevzame dež. šolski nadzornik Walland katehetiko v 4. letu bogoslovskem

Gubernij predlaga konzistoriju 26. marca 1814. z Dunaja poslano prošnjo župnika v Waldeggu, Janeza Eggenbergerja, za ravnateljsko mesto. Konzistorij je za Eggenbergerja, češ, da je odšel le radi francoske politike.

Mešutarju in Ramušu je vlada nakazala plačo à 800 frankov (26. marca 1814.), a že 5. julija se jima je nakazala plača v avstrijskem denarju po 300 gld., začasnemu ravnatelju Vodniku pa 100 gld. nagrade.

Eggenbergerja je gubernij vprašal 15. julija 1814., če sprejme ravnateljstvo s 1000 franki.

Lepopisni učitelj Friderik Strohmayr je umrl 27. julija 1814. Na njegovo mesto je prišel Kopitar.

Eggenberger je odgovoril, da pride za ravnatelja v Ljubljano, če mu obljubijo poleg prostega stanovanja 600 gld. plače in 200 gld. nagrade za katehetiko in pedagogiko.

Konkurz za katehetsko mesto in za lepopisnega učitelja je bil 22. septembra 1814. Udeležili so se ga za katehetsko mesto le Andr. Mešutar, za drugo pa Jos. Mikš, učitelj glavne šole v Kranju, in Matej Klander, šolski pomočnik na normalki.

Sprejeta sta bila Mikš in Mešutar s plačo 400 gld.

Val. Vodniku so naznanili 4. nov. 1814., da je dobil ravnateljsko mesto Eggenberger, in 21. novembra, da naj odstopi od ravnateljstva. Zadnja nagrada za ravnateljski posel so mu nakazali v začetku l. 1815.

Gubernij je naznanil 25. oktobr 1814.: a) da bo skrbel za opravljanje šolske maše v šolski kapeli v licealki; b) naj se gledé risarskega pomočnika stavi predlog. Konzistorij je 2. jan. 1815. predlagal Ivana Schaffenratha s plačo 250 gld.

Vdovi Strohmayrjevi je bila nakazana pokojnina (18. novembra 1814.) v znesku 133 gld. 20 kr.

L. 1815. je prišlo dvorno dovoljenje, da se smeta 1. in 3. razred razdeliti v dva oddelka. Učiteljem od l. 1810 zadržana plača se jim je zopet nakazala. Predlagalo se je, naj se ustanovi druga glavna šola v mestu. Leta 1816. je bil ogled za razširjenje licejskega poslopja. Mislili so tudi ustanoviti več trivialk v mestu — Ker je Eggenberger odšel 1. aprila za šolskega nadzornika v Istro, je postal ravnatelj Pohlin, Mešutar pa je prevzel katehetiko. Čžman je bil Vinškov naslednik. Normalki so dovolili tudi drugega pomočnika z letno plačo 250 gld. Imenovan je bil za to mesto Klander. Sklenili so, naj se vedno en preparand za tri leta nastavi za šolskega sluga s plačo 120 gld. Isto leto 1816. se je dovolila tudi razdelitev 2. razreda. Ker je Pohlin resigniral, je dobil Mešutar ravnateljsko mesto l. 1817. Josip Peharc je bil 30. novembra 1817. potrjen za šolskega sluga. Mešutar je bil l. 1818. pohvaljen za svoje neumorno delovanje. Pohvaljen je bil tudi Vincencij Dorfmeister l. 1815., 1816. in 1818. L. 1816. je dobil za nedeljski pouk 200 gld. nagrade.

L. 1814. je bilo 30. novembra na normalki učencev: v 1. razredu v nižjem oddelku 88, v višjem 61; v 2. razredu 117; v 3. razredu v 1. sobi 70 in v 2. sobi tudi 70; v 4. razredu 66, v pripravnici 62; skupaj 534 šolarjev.

Risarska šola, ki je bila l. 1814. ustanovljena, je dobila l. 1815. pomočnika. Uzorne izdelke so pošiljali na vpogled tudi na Dunaj. Učitelj je dobival l. 1816. za nedeljski pouk za rokodelce in za pouk o prostih dneh za gimnazijce in licejce po 200 gld. nagrade.

Glasbena šola. Filharmonijska družba je l. 1815 predlagala, naj se ustanovi v Ljubljani glasbena šola, ki bodi v zvezi z normalko. Ker je s tem predlogom soglašal ravnatelj normalke, so prošnjo poslali na Dunaj, Prošnja je bila ugodno rešena. L. 1816. so že dovolili 300 gld. predujema za notranjo opravo, izdelali natančna pravila in razpisali službo. Pravila so predložili vladi, ki jih je potrdila, ko so pre naredili točko 16. Učitelj Mikš je začasno poučeval preparande v glasbi. Za razpisano službo so prosili: Schwert, Blümel, Kubik, Höller, Gloß, Mikš (s pogojem, da ostane še nadalje normalni učitelj), Swoboda, Habik, Reitmann, Frančišek Sokol, učitelj glasbe v Celovcu, Gunzberger, Horallek, Korbellius, Baumgartner, Wöß, Hanslischek. Prosvici so se poslali v izjavo filharmonijskemu društvu. Sokol je dobil l. 1816. službo. Dve sobi sta bili določeni za pouk. Nadalje so dovolili še 200 gld. za opravo. Preparandi so se morali učiti orgljanja in petja. Vlada je vse to potrdila.

Mehanična šola. Po izjavi gubernijevi ta šola ni bila podrejena konzistoriju (1815.). Poučeval je profesor Kersnik, ki je dobival za ta pouk nagrade 150 gld.

Uršulinska šola v Ljubljani L. 1815. se je dovolil uršulinkam pouk v pedagogiki. L. 1816. je bilo določeno, da je ravnateljica vsakodobna prednica. L. 1816 so se pričele razprave za zgradbo notranje in zunanje šole. L. 1818. so zidali šolo, a vodstvo zgradbe se ni ravnalo po načrtu, ampak ga je svojevoljno spremenilo, čemur je prednica ugovarjala.

Šentpeterska šola v Ljubljani. Župnik Janez Bedenčič piše 3. febr. 1814. o nekdanji trivialki in opozarja na potrebno oživiljenje te šole. Kurjavo naj oskrbuje soseska, učitelja naj pa plačujejo učenci. Učitelju Antonu Zupanu so nakazali 29. nov. 1814. plače 120 gld. Učiteljica pa je smela tirjati po 15 kr. ukovine na mesec od vsake učenke. L. 1814. so vpe-ljali tudi nedeljsko šolo in določili zanjo nagrado. L. 1816. so pričeli obravnavo za novo šolsko poslopje. Učitelju so zboljšali plačo na 200 gld. Leta 1817. je gubernij ukazal, naj se zida novo poslopje.

Trnovo v Ljubljani. Učitelj Jernej Kos je prosil 21. nov. 1814. naj ob zopetni otvoritvi šole župnik in magistrat opozorita učence k pridnemu obisku šole. Plačo 108 gld. so mu nakazali 29. nov. 1814. L. 1815 je bila vpeljana nedeljska šola. L. 1817. je bila učitelju plača povišana za 200 gld.

Zasebne šole v Ljubljani. Ana Košak je prosila 1. febr. 1814, dovoljenja, da bi smela poučevati deklice v nemščini in v ročnih delih. Gubernij ji je to dovolil. — Karolina Pinget, soproga ljubljanskega profesorja francoskega jezika, je prosila 17. nov. 1814, da bi smela privatno

poučevati v francoščini in ročnih delih. Dovolili so ji, ko je predložila izpričevalo iz metodike in kršč. nauka.

Šent Vid nad Ljubljano. L. 1816. je izdal gubernij ukaz, naj se šola ustanovi.

I g. Tudi učitelj Skubec ni bil na svojem mestu. Že 25. sept. 1810. je dobil službo Pavel Knobel, učitelj v Višnji gori. Po odhodu Francozov je zopet prosil za službo kot bivši učitelj in logar na Igu; a službe ni dobil on, ampak Vidmar. L. 1815. so učiteljeve dohodke zboljšali s Strusovo ustanovo. Gubernij je zahteval, naj se šola zida (1815.).

Šmartno pod Šmarno goro. Gubernij svetuje l. 1815, naj se ustanovi šola.

Mengeš. Ker je bila šola zanemarjena, je gubernij ukazal naj se zopet oživi. L. 1815. je bila zaukazana nedeljska šola. Ker sta kapelana skrbela za šolo, je bila dobra. Kapelanu Bohincu se je izročilo l. 1816. nadzorstvo. L. 1818. je bil Bohinec pohvaljen. Pričeli so z zidanjem šole.

Kamnik. Šola je prejenjala in morali so jo zopet obuditi. Radi raznih nedostatkov pa ni dobro uspevala. Konzistorij naznanja guberniju 16. aprila l. 1814., da primanjkuje na glavni šoli kuriva, pisalnega orodja in knjig za uboge učence. — Cecilija Pečnik prosi, naj se ji zopet prepusti šola. Izkušnjo je napravila v Ljubljani 3. oktobra 1814. — Učiteljem so l. 1815. nakazali 80 gld. nagrade. Za 1. razred so hoteli poslati preparanda; potem so organista najeli, ki pa ni mogel dela zmagovati. L. 1815. so vpeljali nedeljsko šolo.

Moravče. Učitelj je dobil l. 1814. stanovanje v beneficijski hiši. L. 1815. so vpeljali nedeljsko šolo. Šola (beneficij) se je morala umakniti kordonskemu moštvu. Okrožni urad se je pritožil radi tega pri okrajnem uradu na Brdu. Ta se je skliceval na dekana, ki je dobil vsled tega ukor.

Dob. L. 1815. je došel ukaz, naj se vpelje nedeljska šola. L. 1816. je gosposka silila, naj se sezida novo šolsko poslopje. Učitelj Pengov je dobil nalog naj o sv. Juriju 1817. odstopi, a lahko ostane kot cerkvenčev pomočnik. Za učiteljsko službo je prosil Križnar l. 1817, a oddaja službe se je zakesnila. L. 1818. so na novo razpisali službo. Kapitel ljubljanski je prezentiral Ravnikarja l. 1819.

Hotič. Moravški župnik naznanja konzistoriju 25. nov. 1814., da lokalist Brence otroke poučuje nele ob nedeljah, ampak tudi med tednom. L. 1818 je bil radi pouka pohvaljen.

Dol. L. 1816. se je pričelo pogajanje za ustanovitev šole. Karel Götzl je bil začasno učitelj, pa je kmalu odšel v Kranj. Od Sv. Helene je došel Juvančič, prosil za službo l. 1817. in bil potrjen l. 1818.

Krašnja. L. 1816. je prosila občina za kapelana in za šolo.

Sv. Helena. L. 1816. je bila ustanovljena šola. Juvančič je bil začasen učitelj. Ker ni bilo dohodkov, je bil premeščen v Dol.

Ihan. L. 1816. je bil zgodnjik Jakob Hartman učitelj. L. 1817 je bila služba razpisana. Oglasil se ni nihče. Prav tako je bilo l. 1818.

Predovor. Gubernij naroča l. 1814. okrožnemu uradu, naj odpravi pomankljivosti in l. 1815., naj se ustanovi šola.

K r a n j. Nova šola je že l. 1811. pogorela. Ogled za popravo pogorele šole je bil 2. sept. 1814. Določili so stroške na 959 gld. 55 $\frac{1}{2}$ kr. Gubernij je 28. okt. 1814. ukazal, naj se šola precej pokrije s škodljami, ker se še ne more z opeko. — Potočnik bi bil rad učitelj 3. razreda, pa se mu je odgovorilo, da ni mogoče, ker ondi ni glavne šole. L. 1815. so prosili, naj se šola poviša v glavno šolo. L. 1816. je bil za 3. razred potrjen Stattin in za 2. razred Peterman, za 1 pa Götzl. Za ravnatelja je bil imenovan Sicherl. L. 1817. je bila glavna šola za stalno potrjena. L. 1818. je bil Peterman premeščen v Koper. Njegovo mesto je dobil Karel Götzl, tega mesto pa je zavzel Valentin Ravnikar.

Služba na dekliški obrtni šoli je bila razpisana l. 1816. Prosili sta Ksaverija pl. Wolf in Katarina markiza Gozzani, ki je službo dobila.

Š m a r t n o p r i K r a n j u. L. 1815. je gubernij svetoval šolo. Pričela so se pogajanja za novo šolo, a do l. 1818. je še niso zidali. Okrajni šolski nadzornik toži, da bo radi tega šola prenehala.

L o k a. Navoda je bil l. 1814. še učitelj. Potreben bi bil pomočnik. L. 1816. so nameravali ustanoviti glavno šolo. Pomočnik Mazek je naznanil nerednosti. Šolsko nadzorstvo je bilo poverjeno kapelanu Hudabivniku. Gubernij je deloval na to, naj se zida šolsko poslopje l. 1816 in 1817.

(Dalje prih.)

Nepriustranske sodbe o brezverski šoli.

Prostomiselnemu učiteljstvu je brezverska šola najvišji ideal. Vse liberalno, socijalno - demokraško in radikalno - nacionalno učiteljstvo je složno v boju proti katoliški cerkvi in tudi na zadnjem nemškem učiteljskem shodu v Mariboru se je navdušeno govorilo za brezversko šolo. Seveda katoliško učiteljstvo je odločno proti brezverski šoli; pa ne samo katoliško učiteljstvo, temveč tudi protestanti, židi in celo brezverci sodijo o brezverski šoli vse drugače kakor pa prostomiselnemu učiteljstvu. Nemški šolski list „Katholische Schulzeitung“ je pred kratkim priobčil besede nekaterih nekatolikov o tem velevažnem vprašanju. Zdi se nam primerno, da tudi mi podamo te izjave o malovrednosti brezverske šole.

Slavni Sullivan je rekel v angleškem parlamentu: „Brezverska šola je največja nesreča, ki more kak narod zadeti.“

Pruski naučni minister pl. M ü h l e r je pojasnil nesmisel brezverskih šol na sledeči način: „Ako je brezverstvo to, da na zavodu vladajoče in določujoče bitje ne sme biti niti protestantske, niti katoliške, niti židovske, niti sploh kake določne verske barve, tedaj sem pač upravičen zahtevati, da se mi najprej dokaže, katera vera in katere vere bitje naj bi pa potem bilo. Meni je nemogoče predstavljati si tako vero. Šola se v svoji bitnosti nikakor ne more rešiti velike množine določnih verskih vprašanj in zahtev. Kako stališče naj zavzema brezverska šola z ozirom na praznovanje nedelj in praznikov? Ali naj praznuje nedeljo in ne soboto? Potem bi se godila kri-

vica židom. Ali naj praznuje le katoliške in protestantske praznike? Tudi tu bi ne bila pravična židom. V šoli se poučuje tudi svetovna zgodovina. Tu imamo važen mejnik — prihod Jezusov, kjer se konča stari vek in se prične novi. Kako more učitelj o zgodovini pravično soditi, ako dvomi o pomenu Jezusovega prihoda, ako mora molčati na vprašanje: „Kaj pa se je z Jezusovim prihodom na svetu zgodilo?“

Po pravici je trdil minister, da je nemogoč poizkus, pretrgati zvezo med prosveto in vero, med šolo in cerkvijo.

Guizot, protestantski francoski minister, je rekel v zbornici: „Moralno-verski izobrazbi se morajo podrediti vsi drugi učni predmeti. Osamljen verski pouk nikakor ne zadošča. Čisto intelektualna izobrazba brez stika z vero postane zlobni princip in vodi do brezmejnega napuha, do revolucije in egoizma in vsled tega tudi do velike nevarnosti za človeško družbo.“

Za versko šolo se je navdušeno govorilo tudi na protestanskem učiteljskem zborovanju v B r e m e n u meseca maja 1880 in prav tako tudi v K a s e l u meseca septembra 1883.

V korist verski vzgoji so se izrekli tudi židje na židovskem učiteljskem zborovanju na Westfalskem (1884), ko so obravnavali vprašanje o vzdrževanju in snovanju židovskih šol.

Liberalni protestantski pastor P o r u b s k y pravi: „Od nasprotnikov verske šole se je že večkrat neumno očitalo, da nimajo branje, pisanje in računstvo ničesar z dogmami opraviti. Toda mi vprašamo: Ali ljudska šola nima nobenega drugega namena, kakor otroke le elementarnih ročnosti priučiti? Ali je isto, ako se otrok z racijonelnim nazornim naukom in s silogističnimi miselnimi in govornimi vajami duševno razvije, ali pa, ako nasprotno postopanje otroku duha otemni, srce zakrknje in voljo oslabi? Ako oni nasprotniki verske šole absurdno ugovarjajo, da matematika, fizika itd. ne morejo imeti verskega značaja, tedaj jim mi odgovarjamo: „Ne le z učno snovjo, temveč z učno metodo se naznanja duh šole in razloček je, isto z dušo in srcem sprejeti ali se je pa le mehanično priučiti. Jaz sem odločen pristaš verske šole.“

Prostomislec Diderot piše: „Verouk mora biti prva vaja in vaja vsakega dneva.“

Angleški državnik Disraeli meni, „da je brezverska vzgoja velika nesreča; veliko bolj nevarna za državo kakor pa za cerkev.“

Gladstone pravi: „Vsak vzgojeni sistem, ki postavlja vero na drugo mesto, je poguben.“

Angleški premier-minister lord Salisbury zahteva, da smejo vse verske ločine mladino po svoji veri vzgojevati. Splošno versko ali pa brezversko vzgojo imenuje on sramoten sistem. On hoče, da se vsi otroci v popolni resnici svoje vere vzgojé.

Drug angleški državnik, minister Stafford Northcote, je rekel: „Raje bi umrl, kakor pa da bi izročil svoje otroke hudomušnosti brezverskih učiteljev.“

Lord Denbigh je rekel 15. novembra 1869 v Birminghamu: Vprašam Vas, kar sem že enkrat v zbornici vprašal: Čemu smo ustvarjeni? ... Kdor hoče človeštvo vzgajati, ne da bi mu podal pozitivne, dogmatične vere, je norec; on napravi iz ljudi najnevarnejšo in najnesrečnejšo stvar, kar jih je na božjem svetu.“

Na nekem zborovanju v Breslavi (1881) se je konstatiralo: „Doslej se še ni izpolnila niti ena sama vseh onih mnogih obljub, ki so se delale glede brezverske ljudske šole. Ni se niti nič prihranilo, niti se je zboljšalo stanje učiteljem, katerim je bilo zrahljano njih najsvetejše prepričanje in so bili podrejeni mesto župniku, županu. Neomajne pravice staršev se ne spoštujejo; oni morajo svoje otroke Kristusu sovražnim učiteljem pošiljati; verski vpliv je do skrajnosti omejen, izobrazba pa manjša kot prej.“

Uničujočo obsodbo o brezverskih šolah v Švici je izrekla tudi radikalna šolska komisija l. 1883.

Cerkvi sovražni italijanski list „Fanfulla“ mora hvalo peti katoliškim šolam in pravi o brezverskih šolah: „Javne šole pošiljajo staršem papige na dom, ako ne celo osle.“

Ti izreki menda zadostno dokazujejo, kako malo prijateljev ima brezverska šola med res mislečimi ljudmi, in naj si bodo ti že katoličani ali pa drugoverci. To nas pa le še bolj navdušuje, da vedno in povsod zahtevamo versko šolo.

J.

Slovstvo.

V opravičenju. Da bi se mi ne očitala lahkomišelnost pri sestavljanju „Cerkvene zgodovine“, se mi zdi potrebno, da z ozirom na oceno v „Slov. Učitelju“ št. 8. navedem nekatere reči v zagovor.

Kdor je imel kdaj kaj več opraviti s tiskom, pač ve, kako lahko se utihotapi kaka napaka, posebno, če se je natiskovanje vršilo počasi in v presledkih. Tudi v mojo zgodovino se je vrinilo nekaj bolj ali manj bistvenih napak. Zato sem hvaležen ocenjevateljem, ako me opozorijo nanje, da bi jih že zdaj popravili oni, ki rabijo knjigo, posebej pa da se v pošteveh jemljó takrat, ko bi bilo treba nove izdaje. Vendar naj se mi ne zameri, da branim tudi svoje stališče, kjer in kolikor se mi zdi pravo.

G. ocenjevatelju ni všeč, da se je kraljšala zgodovina srednjeveških bojev med papeži in nemškimi cesarji (ozir. kralji), to sem storil namenoma, ker se mi zdi, da se pri nas pač ni treba s toliko natančnostjo ozirati na nemško zgodovino, kakor se sploh opazuje v svetnih in cerkvenih zgodovinskih knjigah,

ki s toliko obširnostjo opisujejo nemške razmere, kot bi bile posebno pisane samo za Nemčijo, ter se drugi narodi kar poizgubé. Torej v cerkveni zgodovini pač utegne zadostovati, ako se le splošno opozarja na uspehe, v kolikor zadevajo sv. cerkev. G. ocenjevatelj pravi, da se boj za investituro „omenja“; a ta reč je na str. 140—142 za šolsko knjigo dovolj obširno obdelana. Bojev s Štavfovci pa zato nisem obširno opisoval, ker se mi iz poprej navedenega vzroka ni zdelo potrebno, da bi iz svetne zgodovine ponavljal to precej obširno in zamotano tvarino; kaj pa je soditi o njih, sem omenil.

Priznam, da bi bil umesten poseben odstavek v proslavo papeža Inocencija III., ki ga pa nisem „prezrl“, marveč omenil že na str. 114 in 115 njegovo zaslugo za križarske vojske, na str. 122 povedal, kaj je storil zoper krivoverce, in na strani 134 sem ga imenoval med papeži-velikani ter izrečno poudaril, da je bilo takrat papeštvo na vrhuncu v srednjem veku. Torej bi se bistveno ne dalo veliko

več novega povedati razun njegovega boja z angleškim in francoskim kraljem pa njegove veličastne osebnosti.

Opazka, da se za cesarja Aleksandra Severa „prvikrat omenja cerkev kot zbirališče“, ima pomen: cerkev kot hiša božja, kot poslopje. (Cf. Bader, Lehrbuch der Kirchengeschichte, str. 41.)

Gledé na „katehumenat“ vzdržujem svojo trditev „da še ni edinosti med zgodovinarji“. Seveda razdelitev v „poslušajoče“ in „klečeče“ je zastarela in ovržena; mojo razdelitev v tri razrede, oziroma v dva razreda in pripravljalni oddelek, pa ima „Wetzer und Weltes Kirchenlexikon VII, 326; dr. Katschner Katechetik str. 144; Ant. Ender, Kurzer Abriss der Katechetik, ki omenja celo četrti razred za novokrščence.

Da sem sv. Ciprijana in sv. Gregorija „Čudežnika prištel apologetom, me je napotila Baderjeva zgodovina, ki sploh vse cerkvene očete od leta 150 do 313 imenuje apologete (str. 52) in še posebej omenjena svetnika (str. 54).

„O življenju prvih kristjanov“ sem večji del to zapisal, kar se o njih bere v najstarejših spisih, kakor n. pr. navajata Lesar in dr. Križanič, le v drugačnem redu, v okrajšani obliki, brez citatov. Nekaj splošnega sem pa privzel radi zveze in da se lepše razvidi razlika med paganstvom in krščanstvom; in to je tudi tukaj res poglavitni namen, ker je krščanstvo ravnokar nastopilo.

Kar sem zapisal o sv. Rupertu sem posnel po onem spisu, ki ga je dr. Kos priobčil v Večernicah l. 1891. (Cf. „Slovenski Učitelj I, 233; torej dr. Kos contra dr. Kos).

Drzna se mi zdi sodba g. ocenjevatelja, da sveti Dominik z rožnim vencem ni imel prav nič opraviti. Seveda popolnoma v sedanjih obliki še takrat ni bil sv. rožni venec, ker še češčenamarija ni imela cerkvenega pristavka; vendar bi smeli pritrditi zgodovinarju

Weißu, ki piše (V., 398) o njem: „Die von ihm zusammengestellte Gebetform, Rosenkranz genannt, wurde von der Christenheit schnell angenommen.“ Wetzer und Welte: „Die Einführung des Rosenkranzgebetes ist der allergrößten Wahrscheinlichkeit nach dem hl. Dominicus zuzuschreiben“, kar se potlej izvaja iz tehtnih dokazov. Bader v najnovejši izdaji ne trdi in ne zanikava; pač pa pravi v obče govoreč o vnetem češčenju Matere božje v oni dobi: „Davon zeugen die Entstehung und Verbreitung des Rosenkranzgebetes“ itd.

Za definicijo o inkviziciji se rad udam, da bodi mesto lastnosti „čuječnost“ konkretno: „cerkvena naprava ali sodnija“. Sicer mi pa tu ni bilo za definicijo, marveč le bolj za pojasnilo reči same. Napačna letnica 1248 je nastala tako, da se je 3 zamenjala za 8, ker Bader ima 1243 in trdi: „Innozenz IV. bestimmte die Dominikaner, welche schon von Gregor IX. beigezogen waren, ausschließlich als Inquisitoren.“ Tudi jaz sem pridejal besedico „izključno“. (Od tod menda razlika: Knöpfler 1233 in dr. Funk 1232).

Iz domače zgodovine sem pa zato marsikaj le mimogredé naznanil ali celo opustil, n. pr. o ustanovitvi raznih škofij i. dr., ker je ta stvarina po učnem načrtu zaukazana za višje razrede ljudskih šol ali za meščanske šole, in naj bi se na tej stopinji, kateri je namenjena moja knjiga, le ponavljala po dotični učni knjigi. Tega, kar so protestantje počenjali po Slovenskem, nisem opisoval, ker je dovolj obširno opisavana v literarni zgodovini, tudi v učnih knjigah; zadostuje pač, če se poudarja le protireformacija.

Končno še omenim, da se izpopolnjujeta obe novi knjigi, moja in Strojjeva, dasi se ob izdelovanju nisva kar nič ozirala drug na drugega. V novi izdaji bi se lahko še natančneje uredila ta vzajemnost.

Ant. Kršič.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. Absolvirani učiteljski kandidat g. Ivan Kren pride za provizoričnega učitelja na deško šolo v Kočevje; absolvirana učiteljska kandidinja gdčna Ivana Lampe pride za

provizorično učiteljico na slov paralelko v Nemški Loki; absolvirani učiteljski kandidat g. Leopold Bäbler je imenovan namestnim učiteljem na c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji; absolvirana učiteljska

kandidatinja gdč. Justina Schwi n g e r pride za provizorično učiteljico v Dolgo vas. Začasni učiteljici v Hotedršici gdčni Mariji Šusteršič je podeljeno učno mesto v Grahovem; na njeno mesto pride začasna učiteljica v Starem trgu pri Ložu gdč. Leopoldina Rant. Iz Cirknice je predstavljena v Stari trg pri Ložu učiteljica gdč. Pavlina Lampe. Začasna učiteljica gdč. Marija Blaznik je iz Fare predstavljena v Banjoloko. Začasni učitelj g. Josip Zbašnik je premeščen iz Kočevske Reke v Dol Zdihavo; kot pomožni učitelj v Starem logu je nameščen g. I. Eppich. Učitelj g. Matija Pelko v Zagorju je imenovan za začasnega voditelja na šoli v Zagorju in učitelj gospod Julij Cenčič iz Senožec za začasnega učitelja na imenovani šoli. Učiteljica gdčna Terezija Lavrenčič je predstavljena iz Loškega potoka v Veliko Dolino, gospa Josipina Revelante iz Velike Doline v Čatež. Nameščeni so g.: Ivan Erbežnik v Kostanjevici, g. Matija Brezovar v Št. Rupertu in gosp. Ivan Arnšek v Leskovcu; začasna učiteljica gdč. Matilda Gorišek za Trebelno in učiteljica gdčna Marija Sedej za Trebnje. Začasni učitelj na Colu g. Fran Silvester je premeščen v Črni vrh, g. V. Engelmann iz Velikih Lašč v Trnje; učiteljski kandidat g. I. Mercina je nameščen na Slapu, gosp. B. Felgič pa na Colu. Učiteljski kandidatinji gdč. M. Pezdir in gdčna A. Ferlič sta nameščeni v Loškem potoku. Absolvirani učiteljski kandidat gospod Anton Vodè je imenovan za provizoričnega učitelja v Mirni peči, absolvirani učiteljski kandidat gospod Konrad Fink za provizoričnega učitelja v Velikih Laščah; absolvirani učiteljski kandidat g. Ivan Stepišnik pa za provizoričnega učitelja v Zagorju. Provizorična učiteljica gdčna Marija Brolih je imenovana za voditeljico enorazrednice v

Strugah. Absolvirani učiteljski kandidat g. Andrej Kenič je imenovan za provizoričnega učitelja v Knežaku; absolvirani učiteljski kandidat g. Josip Krauland za provizoričnega učitelja v Kočevju; pomožna učiteljica gdčna Alma Rößmann za pomožno učiteljico v Kočevski Reki in izprašana učiteljska kandidatinja gdč. Adela Reven za pomožno učiteljico v Srednji vasi pri Kočevju. Za začasnega učitelja v Rihenbergu je imenovan gosp. Vincencij Okorn iz Tržiča. G. Ivan Erbežnik je začasno nameščen v Kostanjevici. Učiteljici gdčni L. Trampuš na Erzelju in I. Kalin na Planini sta zamenjali službeni mesti. Absolvirani učiteljski kandidat gosp. Ivan Golob je imenovan za provizoričnega učitelja v Cerkljah, okraj Krško; absolvirana učiteljska kandidatinja gdč. Marija Znanec za provizorično učiteljico v Ribnici; absolvirana kandidatinja gdč. Adela Golob za provizorično učiteljico v Žilcah pri Št. Vidu; absolvirana učiteljska kandidatinja gdč. Antonija Virk za suplentko v Ribnici. Provizorična učiteljica gdč. Marija Krall je od svojega mesta v Št. Vidu prostovoljno odstopila. Učiteljska kandidatinja gdč. Ana Dragatin je imenovana za provizorično učiteljico pri Svetem Lenartu in gdč. Ivana Pateroster za suplentko v Tržiču.

Umrl je v Ptuj u mirovljeni nadučitelj g. Franc Löschnigg in v Podčetrtku umirovljeni nadučitelj g. Matija Jeraj.

Imenovanja. Za ravnatelja celovške realke je imenovan g. Hugon Schwen denwein, profesor v Tešinu; za ravnatelja mestne realke v Idriji pa gospod dr. Stanislav Beuk, doslej pravi realčni učitelj na ravnatem zavodu. G. dr. Karol Glaser, znani slovenski slovstveni zgodovinar, je imenovan za ravnatelja na zasebnem gimnaziju v Ogrskem Brodu

na Moravskem. Ravnateljem gimnazija v Kopru je imenovan tamošnji profesor g. Ivan Bizjak. Učitelj veronauka na občinski realki v Idriji, g. Alfonz Levičnik, je dobil mesto učitelja na I. državni gimnaziji v Ljubljani; suplent na državni realki v Ljubljani g. dr. Mihael Opeka, je imenovan za pravega učitelja na istem zavodu. Suplent gosp. Rudolf Scharfetter na drž. gimnaziji v Celovcu je imenovan za pravega učitelja na gimnaziji v Beljaku; suplent gospod Egidij Sonnleitner na dež. realki v Moravski Ostrovi za pravega učitelja na gimnaziji v Celju. Za provizoričnega učitelja je imenovan suplent g. dr. Maks Haid na državni gimnaziji v Celovcu za državno gimnazijo v Mariboru. Vpokojeni profesor in dosedanji suplent na Maksimiljanovi gimnaziji na Dunaju gospod Anton Derganc je imenovan suplentom na dunajski državni realki v IX. okraju; profesor na državni gimnaziji v Kočevju g. Edvard Philipp pa profesorjem na državni gimnaziji v Ljubnem.

Tečaji za zdravljenje jecljajočih šolskih otrok. Po razpisu c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 23. avgusta 1904, številka 28.453, se bodo vršili tudi letos na Dunaju štirje tečaji za zdravljenje jecljajočih otrok. Začeli se bodo meseca oktobra in bodo trajali po pet tednov. Udeleževati se jih morejo tudi ljudskošolski učitelji, da se naučé dotične metode. Natančna določila o teh tečajih se bodo razglasila o pravem času. — Ces. kr. deželni šolski svet za Kranjsko Ljubljana, dne 27. avgusta 1904.

Zemljepisje. Zemljepisni zavod Edvarda Hölzla na Dunaju VI. Luisengasse 5 je založil V. pl. Haardtov zemljepisni atlas za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, priredil prof. F. Orožen. Izdanje I. za Štajersko in Koroško v 7 zemljevidih. Cena 60 h. Vsebina. 1. Okolice Gradca,

Celovca, Maribora in Celja. 2. Štajersko in Koroško. (Goro- in vodopisni zemljevid.) 3. Štajersko in Koroško. 4. Avstrijsko-Ogrsko. (Goro- in vodopisni zemljevid.) 5. Avstrijsko-Ogrsko. 6. Evropa. 7. Polute. Izdanje II. Cena 1 K 40 h. 14 zemljevidov. Obsega poleg navedenih zemljevidov tudi: 1. Važnejši temeljni pojmi v razumevanje zemljevidov. Avstrijske planinske dežele. Srednja in južna Evropa, Azija, Afrika, Amerika, Avstralija in Polinezija.

Petindvajsetletnico učiteljevanja praznujejo v Mariboru s slovesno sveto mašo in komerzom dne 4. oktobra t. l. sledeči na Slov Štajerju službujoči abiturijenti iz leta 1879.: Gg. Gustav Vodušek, c. kr. šolski nadzornik; Jakob Marín, c. kr. vadniški učitelj; nadučitelji: Franc Bračič v Št. Vidu na Planini, Jožef Dernjač pri Sv. Petru niže Maribora, Karol Kotnik v Selnici pri Mariboru, Leopold Korže v Ribnici, Jožef Lasbacher v Rušah, Feliks Majcen v Lehnu, Jožef Mešiček v Sevnici, Matevž Spende v Ščavniškem dolu, Franc Slemenšek v Podčetrtku, Franc Šetinc v Preborju, Moric Tramšek v Sromljah, Janez Tomažič v Tinjah, Alojzij Trobiš v Zdolah, Peter Vudler v Ljubnem; učitelja-voditelja: Blaž Jurko v Razborju, Martin Repič v Rakovcih ter učitelja: Jakob Kopic v Ptujski okolici in Feliks Mahor v Makolah.

Umrli je v Sevnici g. Tomaž Dernjač, šolski ravnatelj v pokoju. Na Koroškem je umrl učitelj g. Ivan Mlakar.

Razpisane učiteljske službe. Na štirirazrednici v Zagorju je stalno popolniti moško učno mesto. Dotični učitelj bo prevzel tudi začasno šolsko vodstvo; bo imel za čas vodstva prosto stanovanje in dovolila se mu bo primerna remuneracija. Prošnje do 15. septembra 1904 na c. kr. okr. šolski svet v Litiji. — Na

enorazrednici na Homcu je stalno polniti mesto učitelja in šol. voditelja Prošnjé do 30. septembra 1904 na c. kr. okr. šolski svet v Kamniku.

Novo šolsko poslopje so sezidali na Brdu pri Lukovici v kamniškem okraju.

Častno svetinjo za štiridesetletno zvesto službovanje je c. kr. deželni predsednik podelil šolskemu voditelju g. Avgustu Adamiču pri Sv. Petru v Ljubljani Gospod A. Adamič je bil rojen na Vrhniki l. 1843. in je služboval v Ložu, pri Sv. Križu, na Dobrovi in sedaj že 25 let pri Sv. Petru.

Na ljubljanski učiteljski pripravnici bode poučevala francoščino gđčna Olga Nadeniczek.

Odobrena učna knjiga. C. kr. naučno ministrstvo je dovolilo, da se sme rabiti popravljena izdaja knjige: „Dr. Jakob Sket, Slovenska čitanka za peti in šesti razred srednjih šol“, na srednjih šolah, na katerih se poučuje v slovenščini.

Odlikovanje. Profesor državne reake v Mariboru, gosp. Franc Fasching, je dobil povodom svojega umirovljenja naslov šolskega svetnika.

Gospodinjska šola c. kr. kmetijske družbe kranjske otvori meseca oktobra sedmi tečaj. V tej šoli se učé deklice verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, postrežbe bolnikom, spisja, računstva, kuhanja, ročnega šivanja in šivanja s šivalnim strojem, pranja, likanja, živinoreje, mlekarstva, vrtnarstva in sploh vsega, kar je treba vedeti dobri gospodinji. Pogoji za sprejem: 1) izpolnjeno 16. leto; 2) znanje branja, pisanja in računstva; 3) trdno zdravje; 4) reverz staršev ali varuhov glede plačevanja. Plačevati je po 30 K na mesec ali 360 K za celo leto.

Učiteljem na državnih obrtnih šolah bodo po odredbi naučnega mini-

strstva v pokojnino všteta vsa službena leta pred stalnim nameščenjem.

Za učiteljišča in vadnice. Naučni minister je izdal dné 9. julija t. l. na vse deželne šolske oblasti sledeči odlok: V spopolnjenje določb § 48 ministrske odredbe z dné 31. julija 1886 določam, da naj bo na vseh učiteljiščih in z njimi združenih vadnicah tudi po prvi učni uri odmora 5 minut. Ako pa četrti uri sledi še peta učna ura, biti mora med njima deset minut odmora. Posamezne odmore je tako nastaviti, da se od vsake učne ure jednak čas porabi za odmor. Z ozirom na odlok z dné 21. avgusta 1903 določam tudi, da se smejo na vseh učiteljiščih in vadnicah božične počitnice podaljšati še tudi na 2. januar, ako deželna šolska oblast z ozirom na zunanje učence to za potrebno spozna. Te določbe stopijo v veljavo z začetkom šolskega leta 1904/5.

Pravico javnosti je dobila enorazredna dekliška šola družbe sv. Cirila in Metoda na Muti.

Razširili bodo enorazrednico v Bušeči vasi v Krškem okraju v dvorazrednico.

Pisanke in risanke v šoli. Naučni minister dr. pl. Hartel je izdal na vse deželne šolske oblasti odredbo sledeče vsebine: Z ozirom na pogoste tožbe o slabi kakovosti, visokih cenah in nepriherni opravi na ljudskih in meščanskih šolah rabljenih zvezkov sem se odločil sledeče temeljne določbe glede zunanje opreme na ljudskih in meščanskih šolah rabljenih pisank in risank določiti: Za zvezke uporabljati papir naj ne bo pretenek, temveč trden, dobro poliman, gladek, brez močnega svita, zadostno bel in nekoliko na rumenkasto se spremenjajoč; modrikast papir se ne sme uporabljati za zvezke. Za zvezke za okroglo pisavo (Rundschrift) naj se rabi nekoliko

močnejši papir. Tudi risanke in risarski bloki naj se napravljajo iz močnejšega papirja; ta pa ne sme biti pregladek in tudi ne prehrapav in se z radiranjem ne sme preveč obrabiti. Vsak zvezek mora imeti ovitek iz trdnega, temnobarvanega papirja, ki se ne umaže lahko, ter ne sme imeti nikakih podob ali pa oznanil. Vse pisanke in risanke se morajo trpežno z nitjo sešiti. Uporaba žice za šivanje zvezkov se prepove. Črtani morajo biti zvezki tanko, a vendar vidno in z modro barvo. Prepoveduje se uporaba križastih (kvadriranih) ali pa z diagonalnimi črtami opremljenih zvezkov in škrilnih tablic. Vsaka pisanka mora imeti dober pivnik, ki bo črnilo res pil, in brez ovitka najmanj osem listov. Z ozirom na te določbe morajo deželne šolske oblasti vzajemno s trgovsko in obrtno zbornico določiti najvišjo ceno za uporabo določenih zvezkov, obenem pa skrbeti, da bo na vsaki šoli zbirka zvezkov, kakoršni se rabijo, da si jih izdelovalci in prodajalci, kakor tudi starši lahko ogledajo. Šolska vodstva so dolžna šolski oblasti naznaniti firme, ki prodajajo otrokom zvezke, ki ne odgovarjajo predpisanim uzorcem, da se taki zvezki od nadaljne uporabe izločijo.

Slovenska Šolska Matica. Društvene knjige „Slovenske Šolske Matice“ za l. 1904 (Letopis, učne slike in Zgodovinska učna snov) so se začele tiskati. Da se vé natančno določiti število iztisov, prosimo gg. poverjenike, da v kratkem pošljejo odboru nabiralne pole z nabrano letnino (obenem z event letnino za knjige „Hrv. ped. - knjiž. zbora“). Ker bi bilo častno za naš stan, da se tudi letos pomnoži število Matičarjev, vabimo vse p. n. učiteljstvo in drugo razumništvo k mnogobrojnemu pristopu. Odbor.

Pravica do uporabe katedra. C. kr. dež. šolski svet kranjski je izdal 1. av-

gusta 1904. šte. 435, sledeči odlok: Vsi c. kr. okr. šol. sveti morajo takoj šolska vodstva obvestiti, da je katehet v smislu določb § 37 odst. 2. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870, drž. zak. št. 105, ud učiteljstva dotične šole, in da ima vsled tega pravico, kakor vsak drug učitelj svojemu namenu primerno uporabljati kateder, da sme vpogledati v katedru shranjeni učni načrt, v razdelitev učne snovi, v razrednico in v tednik, ter da ima pravico v zadnja dva navedena uradna spisa vpisavati. Vsled tega mora vsak katehet, ako to zahteva, dobiti svoj ključ od katedra; šolskemu vodju pa se mora napraviti še posebna shramba (omara, miznica), ako je še nima, kamor lahko zapre one uradne stvari, ki ne spadajo v kateder — (Opomba uredništva: Jako čudno se nam zdi, zakaj c. kr. dež. šolski svet ni dovolil katehetu vpisavati tudi v katalog svojih redov iz verouka. Ali kataloga katehet niti pogledati ne sme, ker ga dež. šol. svet ni navedel med spisi, ki morajo biti v katedru?)

Iz učiteljskih društev. Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem je imelo v minolem upravnem letu 112 članov, ki so vplačali 1358 K letnine in 185 K pristopnine Drugi društveni dohodki, kakor vračila na račun posojil (332 K), obresti od posojil in vrednostnih papirjev (3253 K 96 h), vrnena kolektivina, blagajnični ostanek in iz hranilnice vzet denar (5873 K 89 h), so znašali 9583 K 19 h; torej skupno 11126 K 19 h. — Izplačalo pa je društvo 21 vdovam 3996 K 66 h, 12 sirotam 787 K in še 3 sirotam izredne podpore 180 K. Upravljanje društva je veljalo 546 K 98 h, pristojbinski namestek je znašal 226 K 27 h, štirim društvenikom se je posodilo 800 K, dostavnina je znašala 2 K 74 h in v hranilnici se je naložilo 4200 K;

torej skupni izdatki 10.740 K 65 h. Ako primerjamo dohodke s troški, pokaže se blagajnični ostanek 385 K 54 h. — Izkaz imovine kaže, da ima društvo ob koncu društvenega leta 1903/4 113.869 K 71 h lastnega premoženja. Gotovo lepa vsota, brez katere bi društvo ne moglo tako izdatno podpirati učiteljskih vdov in sirot. Ako pogledamo račun nekoliko natančneje, vidimo takoj, da ietnina in pristopnina članov (1543 K) ne pokrije niti ene tretjine rednih pokojnin in vzgojnin, ki se izplačajo vdovam in sirotam. Da more društvo izplačevati tako velike vsote, se mora zahvaliti v prvi vrsti varčnemu gospodarstvu prvih odborov, ki so znali pridobiti društvu toliko premoženje, kakor ga ima sedaj. Da pa ne bo kake zamere, pa tudi sedanjemu odboru radi priznamo, da skuša po možnosti društveno premoženje pomnožiti in se je isto od l. 1894/5 pa do letos, torej v zadnjih 10 letih, pomnožilo za 4689 K 71 h. Da bo moglo društvo še nadalje tako povoljno izvrševati svoje dolžnosti nasproti učitelj-

skim vdovam in sirotam, mora biti prva skrb odbora, da ohrani društveno premoženje vsaj na tej stopnji, kakor je sedaj, ker le z obrestmi od varno naloženih glavnice bo mogoče redno izplačevati po pravilih zajamčene pokojnine in vzgojnine vdovam in sirotam.

Štajerski disciplinarni zakon za učiteljsko osebje na javnih ljudskih in meščanskih šolah je cesar potrdil.

Vpisovanje verouka v tedniku. C. kr. dež. šolsk svet kranjski je ukazal dne 1. avgusta 1904, št. 435, da se sedanja tiskovina tednika, v kateri še ni posebne rubrike za verouk, odpravi, in da se napravi nova, ki bo imela tudi to rubriko. C. kr. okr. šolski sveti morajo na to delovati, da se z začetkom šolskega leta 1904/5 na vseh javnih in zasebnih šolah uvede nova tiskovina. Obenem se obrača c. kr. dež. šolski svet na knzozškofijski ordinarijat s prošnjo, da potrebno ukrene, da bodo z začetkom prihodnjega šolskega leta tudi kateheti v tedniku v rubriko za verouk vpisavali.

Drobtine.

Družba sv. Cirila in Metoda slovenskemu narodu. Akademično ferijalno društvo „Prosveta“ je uvedlo narodni kolek v korist družbe sv. Cirila in Metoda in iz krasnih uspehov, ki jih je v kratki dobi doseglo pri tem rodoljubnem podjetju, je razvidno, da tiči v narodnem kolku nov trajen vir dohodkov naši šolski družbi. Družba sv. Cirila in Metoda je prevzela 18. avgusta t. l. kolek v svojo upravo ter tem potom prosi vse domoljubne Slovence, da jo podpirajo. Z narodnim kolkom hočemo prenesti narodni davek na rame najširšega občinstva, ki se mu s tem omogoči položiti tudi naj-

manjši obolus na oltar domoljubja. Kakor majhne kapljice naj se zbirajo darovi iz vseh pokrajin, kjer se čuje govorica slovenska, stekajo naj se v močne potoke in široke reke, ki bodo ustavile tuji naval. Naj je ne bo listine, ne pisma, ne razglednice ki bi ne nosila znamenja, da jo odpošilja rodoljubka ali rodoljub. Kolekovane vstopnice na vseh zabavnih priredbah naj bodo znak, da ni trenotka, v katerem bi Slovenec pozabil slovenske dece. Vsa narodna društva naj s kolekovanjem svojih listin in razširjenjem kolka dokažejo, da umevajo pomen medsebojne podpore narodnih organizacij. Znamenje

narodne trgovine naj bo, da se v njej dobiva narodni kolek. Občinstvo naj ga povsod odločno zahteva. V polnem zupanju, da bo vse slovensko občinstvo podpiralo razširjevanje narodnega kolka, beleži vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda. V Ljubljani, dné 25. avgusta 1904.

Opomba: Z ozirom na pošto se priporoča lepiti kolek na drugo stran odpošiljatve. — Trgovcem in trafikam se more, ako naročajo najmanj 1000 izvodov, na njihovo izrecno zahtevo dovoliti rabat. Če takoj plačajo naročene kolke, dá jim družba na 1000 kolkov 50 kolkov po vrhu. — Národní kolek se naroča z naslovom: „Vodstvo družbe svetega Cirila in Metoda v Ljubljani.“ To vodstvo uraduje v društvenih prostorih „Narodnega doma“ 1. nadstropje v Ljubljani od 3. do 6. ure popoldne vsak dan izvzemši nedelje in praznike.

Poldnevni pouk na Nižjeavstrijskem. Nižjeavstrijski deželni šolski svet je z razpisom z dné 25. julija 1904 sledeče odredil: Na onih šolah in v onih razredih, kjer je poldnevni pouk, poučevati se mora nižja skupina popoldne in sicer po 13 ur na teden. Tu pa še niso vštete ure za verouk in za ženska ročna dela. Višja skupina pa se poučuje vedno dopoldne in sicer za dečke po 17 ur, za deklice pa po 16 ur na teden. Ure za verouk in ženska ročna dela še niso vštete. Ako imajo poldnevni pouk vzporedni oddelki iste starostne stopnje, razdeliti je število učnih ur enakomerno na dopoldanski in popoldanski pouk. Na šolah, oziroma v razredih s poldnevnim poukom ne odpade cel prost dan in je le pol dné v tednu prosto. Da so pa vsi otroci enako deležni tega prostega poldne, urediti je učni red tako, da odpade prvi teden pri višji skupini dopoldanski, drugi teden pa pri nižji skupini popoldanski pouk. Vsaka skupina ima tako na vsakih štirinajst dni cel prost dan. Ker pa je naloženo učiteljem s poldnevnim poukom nasproti onim s celodnevnim po-

ukom večje delo, zato je deželni odbor dovolil dotičnim učiteljem primerne remuneracije. Te remuneracije znašajo za nadučitelje in šolske voditelje po 400 K, za učitelje in podučitelje pa po 300 K na leto. Učnim osebam, ki bodo nepretrgoma skozi 10 let oskrbovale poldnevni pouk, se ta remuneracija vračuna v pokojnino.

Počitniški tečaj za knjigovodstvo. Trgovska in obrtna zbornica v Bolcanu je priredila z dovoljenjem naučnega ministrstva za učitelje desetdnevni tečaj za knjigovodstvo. Ta tečaj je trajal od 1. do 10. avgusta v Bolcanu in se ga je udeležilo 8 učiteljev.

Sedemdesetletnico je praznoval dné 25. avgusta t. l. g. Janez Saje, nadučitelj v pokoju in posestnik v Šent Jerneju. Služboval je 48 let. Mnogi bivši njegovi učenci so mu tem povodom čestitali. Vrlemu slavljenču čestitamo tudi mi.

Spominsko ploščo so odkrili dné 4. septembra t. l. v Zgornjem Tuhinju p. p. Ladislavu in Florentinu Hrovatu. Prvi je bil mnogo let profesor na gimnaziji, drugi učitelj na ljudski šoli v Rudolfovem.

Važna odredba. V veliki vojvodini Saksen-Vajmarju je odredilo naučno ministrstvo, da dobiva vdova po smrti soproga učitelja še štiri mesece po njegovi smrti popolno njegovo plačo. Po preteku tega časa dobiva šele pripadajočo pokojnino.

Muzej za pedagoško higijeno namerava ustanoviti v Padovi znani laški profesor dr. A. Serafini. Ta muzej hoče imeti vsako leto posebne tečaje za učitelje, kjer se jim bo mogoče seznaniti z najnovejšim napredovanjem v higijeni.

C. kr. zaloga šolskih knjig na Dunaju izdaja učne knjige v nemškem, italijanskem, češkem, poljskem, rusinskem, hrvaškem, srbskem, cerkveno-slovanskem,

slovenskem in rumunskem jeziku; pa tudi učne knjige za obče ljudske šole v hebrejskem jeziku in za zavode za slepce se dobé v tej zalogi.

Družba sv. Mohorja v Celovcu šteje letos 84.598 udov, za 8504 več kakor lansko leto. Razposlalo se bode 507.588 knjig.

Počitnice. V Prusiji je izšel zakon, ki urejuje razne počitnice na šolah. Ta zakon določa: O Božiču je prostih 10 dni, pouk se prične 3. januarja. Velikonočne počitnice trajajo 12 in binškošne pa 6 dni. Poleg teh je pa lahko še šest poljubnih dni prosto. Poleg tega so prosti še vsi oni dnevi, kateri so se do sedaj praznovali. V poletnih dneh je dovoljeno po deželi z ozirom na zahteve kmetijstva prenesti ves pouk na dopoldne.

Čegavi so popisani zvezki učencev? Najvišje sodišče na Pruskem je odločilo, da pripadajo vsi oni zvezki — popisani namreč — kjer so se izvrševale razne šolske stvari, šoli. Torej učitelj lahko vse take zvezke ohrani šoli. Ako je pa kaj nepopisanih listov v zvezku, jih mora učitelj iztrgati in vrniti učencem.

Hranilnica in posojilnica učiteljskega konvikta je registrovana. Poslovati začne ob novem letu. Zaveza je omejena. Načelnik je vodja g. Primožič in blagajnik mestni učitelj g. Kecelj. Ker imamo upanje, da se pri takem zavodu ne bode prakticiralo strankarstvo, to hranilnico in posojilnico priporočamo Ume se, da bode moralo načelstvo previdno postopati.

Korist lampijončkov ali kaj? Znani Grmek je zelo nevoljen, da ni prišel v Naklo. Mi res ne vemo, zakaj so liberalni mogotci pustili to „luč“ v loških hribih. A namesto, da bi se Grmek nad njimi razkoračil, podtika novoimеноvanemu nadučitelju „Narodovo“ laž, da je ob „kat. shodu“ nosil lampijonček

Ako bi bila to res kaka zasluga pričakujemo, da se k bakljadi prihodnjega kat. shoda oglasi tudi g. Grmek, in mi mu garantujemo, da bo zanj največji lampijonček rezerviran.

Prosta vožnja za šolske izlete Bavarsko učiteljsko društvo je odposlalo na državno ministrstvo prošnjo, naj bi se vsakemu razredu dovolila v svrhu šolskega izleta enkrat na leto prosta vožnja na bavarskih državnih in lokalnih železnicah. Tej popolnoma upravičeni prošnji se je v nekaterih državah že ugodilo. Ker je ponazorovanje glavni učni način novejšje pedagogike, zato je res potrebno, da se otroku dá prilika pod učiteljevim vodstvom pridobivati si novih predstav, ter si ogledati lepoto narave in domovine.

Prosti popoldnevi. Znano je, da so otroci dopoldne bolj sprejemljivi za pouk, kakor pa popoldne; zato se tudi težji predmeti obdelavajo navadno v dopoldanskih urah. V Nemčiji se že dalj časa deluje na to, da bi se ves pouk prenesel na dopoldanske ure in bi bili popoldnevi odločeni le telovadbi, plavanju, igranju i. t. d. V Rumburgu na Češkem se z začetkom novega šolskega leta uvedejo v prvem razredu namesto dveh trije prosti popoldnevi.

Nižjeavstrijski dež odbor je sklenil prositi naučno ministrstvo, da ustanovi nekaj novih učiteljskih, da se odpomore pomanjkanju učiteljstva.

Avstrijska vseučilišča. V minolem poletnem semestru je bilo na vseučilišču na Dunaju 6205, v Inomostu 1019, v Gradcu 1480, v Pragi na češkem vseučilišču 3417 in na nemškem 1299, v Lvovu 2524, v Krakovu 1743 in v Čerovicah 657 slušateljev. Skupno število visokošolcev je znašalo 18.344; od teh jih je bilo 1250 na bogosloveskih, 8582 na pravoslovesnih, 2246 na medicinskih in 6266 na modroslovesnih fakultetah.

Moravska dež. konferenca. Letos se je vršila v Brnu deželna učiteljska konferenca. Stalni odbori so stavili sledeča vprašanja na dnevni red: a) Za češki oddelek: 1. Šolska higijena, 2. Umetniška vzgoja z ozirom na pouk v ljudski in meščanski šoli 3. Učiteljeva naobrazba in njegove pravne razmere. 4. Kako se ima urediti pouk, da se zadošča bodočim zahtevam življenja do dijakov 5. O uvedbi učnih tečajev pri meščanskih šolah v zmislu poslednjega odloka c. kr. ministrstva za uk in bogočastje. 6. Prostoročno risanje na ljudskih in meščanskih šolah b) Za nemški oddelek: 1. Reforma jezikovnega pouka. 2. Čitanke. 3. Šolski zdravniki. 4. Pregledanje formularjev uradnih spisov. 5. Reforma pouka v risanju 6. Enotna pisava. 7. Telovadba na dekliških meščanskih šolah.

Naloga nemških učiteljev ob jezikovnih mejah. Dne 7. in 8. avgusta t. l. je zborovala v Mariboru „Zveza avstrijsko-nemških učiteljskih društev“. Na tem zborovanju je nekdo govoril o nalogi, ki jo ima učitelj ob jezikovnih mejah. Ob tej priliki so ti nemški šovinisti kar hrustali obmejne Slovence. Obžalovanja vredni so ti nemški — pedagogi, ker si v toli resnih časih niso znali izbrati drugega primernejšega predmeta in da so na dnevni red učiteljskega, torej nepolitičnega zborovanja postavili tak politično-izzivalen govor, naperjen proti eni tretjini prebivalstva v deželi. Ako bi kaj takega storilo kako slovensko učiteljsko društvo

Realci na vseučilišču. Radi odloka naučnega ministra, da je dovoljeno abiturijentom realk obiskovati vseučilišče, se je razširjalo mnenje, da imajo realci prednost pred gimnazijci, ker s tem eno leto pridobe. Sedaj so dobili dež. šolski sveti odlok, da smejo realci delati šele eno leto po zrelostnem izpitu dopolnilni izpit na gimnaziji.

Otroški vrtec družbe sv. Cirila in Metoda na Savi pri Jesenicah. Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je sklenila v odborovi seji dne 10. avgusta t. l., da še letos prične graditi svoj lastni šolski dom za otroški vrtec na Savi pri Jesenicah. Skrb za izvršitev tega sklepa je družbeni odbor poveril odborniku prof. dr. Ivanu Svetini, bivajočemu sedaj na počitnicah v Žirovnici na Gorenjskem. — Važnost Jesenic v narodnem oziru je znana. Poleg tega pa bo otroški vrtec na Savi pri Jesenicah, ki bo imel dva oddelka, jako dobrodelna naprava za mnogoštevilne otroke tamošnjih večinoma revnih tovarniških delavcev. Že je prejela družba sv. Cirila in Metoda lepih darov posebe za „Jeseniški vrtec“, za kar se blagim darovateljem iskreno zahvaljuje. — A ker bo nova zgradba zahtevala precejšnjo svoto, kakršne bi družba s svojimi rednimi dohodki ne zmogla, in za katero dosedanji darovi še nikakor ne zadostujejo, obrača se družbeni odbor ob tem svojem za ves slovenski narod velevažnem podjetju — brez sile s'cer, vendar pa z zaupno prošnjo do vseh zavednih Slovencev, naj pomagajo družbi izvršiti to podjetje tako, da ji ne bo treba v to svrhu delati dolgov, ki bi jo ovirali v njenem rednem delovanju. Darovi, namenjeni posebej za „Jeseniški vrtec“, naj se pošiljajo v počitniški dobi (po poštnih nakaznicah) na naslov: Profesor dr. Ivan Svetina v Žirovnici na Gorenjskem.* — Ako pregledujemo imenik pokroviteljev družbe sv. Cirila in Metoda v družbenem koledarju, čitamo tu mnogo imen slovenskih rodoljubov, ki se doslej še ne nehajajo v tem imeniku. Naj bi poslednji porabili to priliko v to, da z veledušnim darom (200 K) za

* Odslej naj se pošilja, o zneski v Ljubljano. (Op. ur.)

„Jeseniški vrtec“, katera svota se lahko plačuje tudi polagoma — v več obrokih, postanejo pokrovitelji družbe sv. Cirila in Metoda. Kdor pošlje 20 K, postane ustanovnik. Oboji naj se hkrati izrazijo h kateri podružnici naj jih prištejemo kot pokrovitelje ali ustanovnike Dobrodošli pa so tudi manjši darovi, ker „zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača“, ali — če ne palača, pa vsaj lično in primerno zavetišče za našo slovensko deco. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani dne 18 avgusta 1904.

Naročnikom »Šolske pesmarice z narodnimi napevi« na znanje! Onim p. n. tovarišem in tovarišicam, ki me vprašujejo, kedaj izide „Šolska pesmarica z nar. napevi“, tem potom uljudno naznanjam, da manjka še do števila odjemnikov, katero hoče založnik, da se doseže, predno dá precej obširno zbirko v tisk, še kakih 350 naročnikov. Slavna šolska vodstva, ki mi še do sedaj niso vrnila nabiralnih, oz. naročilnih dopisnic, s tem nujno prosim, da to kar najhitreje storé seveda tudi tedaj, ako bi se na njihovem zavodu ne oglasil noben naročnik. Založnik mora vedeti pri čem da je. Ker so bile razposlane nabiralne dopisnice frankovane in torej njih vrnitev ne povzroči poedinim gg tovarišem (-icam) nobenih stroškov, se trdno nadejam, da se do ičniki odzovejo prav kmalu svoji dolžnosti. — V Središču, dne 25. avgusta 1904. Anton Kosi.

Učiteljem na državnih obrtnih šolah se bo po odredbi naučnega ministrstva vštevvala v pokojnino vsa službena doba pred stalnim nameščenjem.

Poučni tečaj za organiste. Organiste, tudi gg. učitelje, ki se zanimajo za cerkveno glasbo in se želé udeležiti imenovanega tečaja 27.—30. t. m., opozarjamo še enkrat, naj se prijavijo v naj-

krajšem času pri tajniku Cecilij. društva, č. g. Fr. Tropu, stolnemu vikarju v Mariboru.

Vegov spomenik. Zbirka za spomenik našega slavnega rojaka le počasi napreduje. Doslej je nabranih 13 600 K, dočim bi veljala izvršitev večjega Zajčevega osnutka 72.000, manjšega pa 47.000 Kron. Slovenci, pokažimo, da cenimo svoje velmože!

Na c. kr. rudarski ljudski šoli se vedno ponujajo volontêrji, ki hočejo zastonj ves razred poučevati, le da bi koncem šolskega leta dobili malo nagrado. To je sevé za erar zelo ugodno, a čudimo se, da celo učitelji, že stalno nastavljeni, to radi vidijo. Celó v konferenčni zapisnik zapišejo, da se vabi ta ali ona moč, naj kot volônterka prevzame kak razred. Ali se zavedajo gospodje, da s takim početjem zboljšanju svojih plač sami stavijo zapreke? Naj govore poslanci še toliko, naj se jim zvišajo in regulirajo plače, naj pošiljajo še toliko prošenj do ministrstva, ali nadlegujejo nadzornika, da bi se za nje potegnil, odgovor bodo dobili: Kaj neki hočete, Vi ste v tako ugodnih finančnih razmerah, da hočejo nekateri par let kar zastonj služiti na tej šoli, ker imajo upanje, da jih enkrat sprejmó v status. Dokler se bodo prostovoljci oglašali in sprejemali, nikar ne pričakujte zboljšanja.

Zahvala Prevzvišeni knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič so ob birmanju v svojem domačem kraju podarili mladini 50 vezanih „Vrtcev“ in 150 „Angelčkov“. Z željo, da bi to vzorno mladino ljubje obilno posnemali še drugi prijatelji mladine, se v svojem imenu in v imenu obdarovane mladine kar najiskreneje zahvaljuje — upravništvo „Vrtca“.

Šolstvo na Ruskem. Rusko ministrstva se bavi z vprašanjem, kako bi

vedlo občeno dolžnost šolskega obiskovanja. V ta namen je naučno ministrstvo ukazalo šolskim oblastim, naj mu vpošljejo točen seznamek, koliko je otrok, ki bi bili dolžni hoditi v šolo in koliko bi se moralo zgraditi šolskih stavb, da bi mogli vsi otroci obiskovati šolo. Petrograjska šolska oblast je že sestavila te seznamke. V guberniji petrograjski znaša po teh podatkih število otrok, ki niso obiskovali šole, 15.000. Za ljudsko izobrazbo te gubernije izdaja ministerstvo okoli 2¹/₂ mil. rubljev. Ministrstvo hoče v istini uvesti splošno šolsko dolžnost. Dosedaj vsi poskusi ruske inteligence niso mogli pripraviti ministrstva do tega, da bi se resno pobrigalo za ljudsko izobrazbo v Rusiji.

„Kršč. Šk.“

Sveti oče in duhovščina škofije Laval. Kakor piše „Univers“, si je duhovščina lavalske škofije štela v dolžnost, da v teh nepovoljnih verskih razmerah izrazi sv. očetu čustva svojega spoštovanja in pokorščine. V to svrhu so sestavili adresu, katero je podpisala duhovščina 27. dekanij. Adreso so že izročili Piju X., ki je izrazil svoje veselje nad to otroško ljubeznijo in udanostjo. Francoski katoliški listi prinašajo vsak dan tudi adrese posameznih francoskih škofov.

Prememba španskega konkordata ima sledeče točke, ki se tičejo redovništva. One verske družbe, ki so zadostile kraljevemu o. loku od 9. mal. travna 1902, se bodo smatrale kot pravne osebe; vodile se bodo po svojih ustavih, toda pravice nimajo zahtevati od države, da bi jih v svojem proračunu podpirala. Svetna oblast jih bo vodila po državnih zakonih. Morebitne težkoče med Špansko in Vatikanom se naj rešijo prijateljskim potom. Redovne hiše bodo od svojega imetja plačevale davke kot drugi podaniki. Vsi samostani, ki so bili dosedaj, ostanejo nadalje, toda v prihodnje se ne otvori noben samostan

brez dovoljenja kralj. odloka. Samostani, ki imajo manj kot dvanajst udov, se morajo zapreti, njihovi udje pa se pridružiti večjim redovnim družinam. Odslej se na Španskem ne bo uvedel noben red več brez dogovora države s papežem. Kongregacija šolskih bratov obdrži svoje pravice. Za redovnike, ki živé na Španskem, pa niso Španci, veljajo zakoni za inozemce. Pravosodni minister bo vodil seznamek sedanjih in bodočih verskih družb. Cerkev je pri tem mnogo popustila. Glavna stvar pa je, da je prišlo do sporazumljenja med papežem in kraljem.

Redovne šole na Francoskem. Pred nekaj dnevi je odredil Combes, da se izvede zakon od 7. julija in zapre 2398 redovnih šol. To število kaže, kako strastno sovraži Combes kongregacije. Ko je preteklo leto napovedal redovom prognanstvo, mu je vlada naznanila, da se more zapreti le 697 deških in 1231 dekliških šol. Toda Combes je dobro premislil, kako bode udaril na redovne šole in je mogel zapreti 470 šol več, kakor je bilo rečeno sprva. Zdaj je mogel zapreti še 662 deških in 1209 dekliških redovnih šol. Vlada je nastavila rok desetih let, da zapro vse redovne šole, toda, kakor se trudi Combes, se bo to lahko zgodilo mnogo preje. Značilno je tudi, da so med prvimi zaprli šole, v katerih se je vzgojevala hčerka predsednika Loubeta. Loubet ve dobro, da stranka podpira Combesa, in podpiše vse, kar mu predložé Brezbožna vlada pa je šla še dalje in je pretrgala zvezo s sv. stolico. Toda vsaka konstitucionalna država ima vlado, kakoršna sama hoče; upamo, da se bodo francoskim katoličanom odprle oči in si bodo z dobrimi volitvami pridobili pravice večine.

Odgovor bavarskega naučnega ministra soc. demokratom Dr. Wehnerja, bavarskega naučnega ministra, je vprašal

socijalno-demokratični poslanec Segitz: „Kaj naj šola in učitelji pričakujejo od novega naučnega ministra?“ Minister je odgovoril: „Rekel sem že 9. maja, da sem si postavil kot svojo nalogo, skrbeti za to, da se odgaja mladina versko-nravno, pa tudi jednostavno in trezno. Paziti hočem, da se ne umaknejo iz šole krščanska načela, marveč, da ostane v šoli duh krščanstva. Dalje hočem kot konservativen minister skrbeti za to, da se ne zavrže staro in vpelje mesto tega manj dobro. Izjavljam da ne bom uvedel soc.-demokratičnega šolskega programa, in nikdar ne bom dovolil, da bi se mladina vzgajala skupno brez razlike vere.“

Katoliško vseučilišče na Ogrskem. Nekdanji sedmograški škof Fogarassy je zbral znatno svoto, da se otvori v mestu Stuhlweissenburg katoliško vseučilišče. Ta sklad znaša sedaj okroglo dva milijona kron. Sedanji škof, Gustav Majlahl se mnogo trudi, da bi to misel uresničil, in pripravljen je sam žrtvovati, kolikor mogoče, da se vseučilišče osnuje. Kršč. šk.

Varstvo ptičev. Kakor znano, je pred dvema letoma zboroval v Parizu mejnarodni shod, da bi se postavno uredilo varstvo ptičev. Skoro vse evropske države so imele na tem shodu svoje zastopnike. Več držav se je takrat zavezalo, da bodo tekem treh let izdale zakone za varstvo ptičev. Med temi državami je tudi Avstrija. Načrt za državni zakon v tem smislu je izgotovljen. Važno je za nas, da dobimo na ta način glede varstva ptičev

skupen državni zakon za vso državo. Dosedaj je imela vsaka kronovina svoje lastne zakone, ki so se med seboj zelo razlikovali; tako n. pr. je bil tak zakon za Koroško zelo strog, za Tirolsko pa veliko prepustljiv. Samoposebi je torej že velik napredek, da se je osnoval nov državni zakon glede varstva ptičev. Upamo, da bo državni zbor ugodno rešil to vprašanje, ki je za avstrijsko poljedelstvo, pa ravno tako tudi za nravno vzgojo največje važnosti. Naj bi tudi učitelji v tem oziru še pravočasno govorili resno besedo.

Gozdne sprehode za šolsko mladino je odredil c. kr. okr. šol. svet v Reichenbergu. Zdi se mu to primerno sredstvo, da se včepi mladini ljubezen do gozda in zmisel za varstvo dreves. Hkrati naj bi bili ti sprehodi tudi v pomoč nazornemu pouku ter pouku o realijah in nekako plačilo marljivim učencem. Zato je dovoljeno, da napravljajo šole tega okraja ob ugodnem vremenu in o primernem času take sprehode enkrat na mesec tudi med učnimi urami.

Nevarni svinčniki. Kemik dr. Wiedman je dognal, da so rumeni svinčniki večkrat barvani s svinčenim kromatom. Ker je zelo razširjena razvada, devati svinčnik v usta, je velika nevarnost, da se lahko kdo s svincem zastrupi. Da bi se na podlagi obstoječih zakonov prepevedali taki izdelki, je skoro nemogoče, zato naj pa skrbé učitelji, da se taki svinčniki odstranjajo vsaj iz šole.

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15).

Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.